

Aan de woordvoerders sociale zaken en werkgelegenheid

Betreft: Advies Commissie Sociaal Minimum

23 januari 2024

Nu tijd voor lucht, bescherming en zekerheid Voer het advies van de Commissie Sociaal Minimum onverkort uit

Geachte Kamerleden,

Al jaren speelt de discussie dat een kwetsbare groep mensen in Nederland nauwelijks rond kan komen. De afgelopen kabinetten zijn er – zoals wij ook aangeven in onze brandbrief van mei 2023 - niet in geslaagd om een duurzame inkomenspositie te realiseren. Daar worden hoge prijzen voor betaald. Via aanscherping en bezuiniging van overheidsbeleid, naar burenhulp en voedselbanken, naar 1 miljoen mensen die geen bestaanszekerheid hebben met alle mogelijke gevolgen van dien. Als Landelijke Armoedecoalitie¹ zien wij dagelijks hoe mensen met een laag inkomen zich in bochten wringen om rond te komen. Voor welke onmogelijke keuzes zij gesteld worden, en hoe stress doorwerkt op gezondheid en kansen voor kinderen. Uit de gister gepubliceerde koopkrachtberekeningen van het Nibud blijkt notabene dat mensen met de laagste inkomens er in tegenstelling tot de andere inkomensgroepen op achteruitgaan. Nu is het tijd om te stoppen met pleisters plakken, de koers te verleggen en bestaanszekerheid te realiseren.

De eerste stap is het onverkort uitvoeren van het advies van de Commissie Sociaal Minimum. Dat is broodnodig; het zal leiden tot minder individueel leed en ook tot minder maatschappelijke kosten.

Bij deze eerste stap passen nog andere maatregelen. Wij zetten die in deze brief op een rij. De rij is omvangrijk maar noodzakelijk.

“Elke maand heb ik de laatste week geen geld meer om rond te komen en 's avonds voldoende eten op tafel te zetten. Ik vind het verschrikkelijk. En probeer mijn zorgen zoveel mogelijk voor mijn kinderen te verbergen.”

Mensen komen tussen de 100 en 500 euro per maand tekort om rond te komen en mee te doen

De Commissie Sociaal Minimum – ingesteld door de Tweede Kamer naar aanleiding van de motie Omtzigt - laat haarscherp zien dat de uitkering te laag is om rond te komen en mee te kunnen doen. Alleenstaanden en stellen zonder kinderen komen tussen de 100 en 200 euro per maand tekort. Voor

¹ De Landelijke Armoedecoalitie is een netwerk van landelijke partijen die zich vinden in het gezamenlijke doel om armoede en schulden aan te pakken. Aangesloten zijn: Aedes, Alliantie Vrijwillige Schuldhulpverlening, ATD Vierde Wereld, Armoedecoalitie Utrecht, Burgerkracht De Pijler, CNV, FNV, Gemeente Utrecht, Horus, Ieder(in), Landelijke Cliëntenraad, Netwerk DAK, Sociaal Werk Nederland, Sociale Alliantie, SOM NL, SUNN, Valente, Warm Rotterdam, Woonbond. De kenniscentra Movisie, Nibud en NVVK ondersteunen de coalitie.

huishoudens met opgroeiende kinderen boven de 12 jaar loopt dit tekort zelfs op tot 200 tot 500 euro per maand.

Het sociaal zekerheidsstelsel is onvoorspelbaar en ontoegankelijk geworden

Ook constateert de commissie dat het stelsel van inkomensondersteuning te onvoorspelbaar en ontoegankelijk is geworden; de focus op activering te streng; de uitvoering ernstig onder druk staat en sommige groepen tussen wal en schip vallen, zoals jongeren tussen de 18 en 21 jaar zonder zorgdragende ouders en werkenden op een minimum.

Noodzakelijke maatregelen

De Commissie Sociaal Minimum heeft zeer gedegen onderzocht hoe hoog het sociaal minimum moet zijn om ervoor te zorgen dat mensen in Nederland kunnen rondkomen en meedoen; en hoe het stelsel van het sociaal minimum toekomstbestendig kan worden gemaakt.

Het bieden van bestaanszekerheid is een grondwettelijke taak die ervoor zorgt dat burgers in hun primaire levensbehoeften kunnen voorzien. De volgende maatregelen zijn noodzakelijk.

- 1 Voer de **vernieuwde norm voor bestaanszekerheid en het bufferbudget van 9 procent** in, zodat mensen in Nederland met een laag inkomen, kunnen rondkomen en meedoen. Pas deze norm toe in de Participatiewet, Toeslagenwet, IOAW, AIO, UWV en bij de beslagvrije voet. Het bufferbudget is geen luxe maar een broodnodige reserve om mensen in staat te stellen onvoorziene gebeurtenissen zelf op te kunnen vangen. Het voorkomt dat mensen onnodig in enorme schulden terecht komen. Heb daarbij oog voor de positie van ouderen zonder AOW of met een onvolledige AOW. Zij zitten (anders dan ouderen met AOW) in dezelfde situatie als huishoudens met bijstand en hebben dus te maken met dezelfde tekorten.
- 2 **Versimpel het systeem van toeslagen en inkomensondersteunende regelingen**, zodat het eenvoudig en overzichtelijk wordt, het inkomen van mensen voorspelbaar wordt en werken loont. Dat betekent:
 - a. Standaardisatie van begrippen
 - b. Ken zoveel mogelijk regelingen en toeslagen ambtshalve toe met steekproefsgewijze controle achteraf. Zoals de intergemeentelijke sociale dienst van Landgraaf en Brunssum (de ISD BOL) dit toepast of werk bijvoorbeeld het Virtueel Inkomens Loket van de gemeente Utrecht verder uit.
 - c. Minimaliseer de risico's van bijstelling of terugvordering voor de burger. Onderzoek of toeslagen waar mogelijk via de dienstverlener (ziekttekostenverzekeraar; woningcorporatie; energiemaatschappij) kunnen worden uitbetaald, zodat het risico van fouten bij de organisaties ligt en niet bij de inwoner.
 - d. Zorg dat bewoners gedurende de transitie van het toeslagenstelsel gevrijwaard worden van de financiële gevolgen.
 - e. Integreer alle kindregelingen, waardoor het niet-gebruik van regelingen af zal nemen.
 - f. Uniformeer betaaldata zoals die van huur, uitkering Participatiewet, UWV-uitkering. Dat vergroot het overzicht. Betaal eerst, en factureer rekeningen een week later (belastingdienst, ziektekosten etc.).
 - g. Maak de Participatiewet uitkering overdraagbaar van de ene gemeente naar de andere, waardoor mensen die verhuizen naar een andere gemeente, niet opnieuw een uitkering hoeven aan te vragen en een langere periode in onzekerheid verkeren en dan geen inkomen hebben.

3 Zorg dat het inkomen van mensen voorspelbaar wordt en dat werken loont

- a. Organiseer het zo dat ook mensen met wisselende inkomsten een fatsoenlijk bestaansminimum conform de 9%-norm van de commissie Sociaal Minimum hebben.
- b. Koppel de huurtoeslag los van het inkomen van het inwonend kind tot 23 jaar.
- c. Zorg voor passende inkomensondersteuning als een jongere tussen de 18 en 21 jaar geen zorgdragende ouder heeft en het ook niet aannemelijk is dat hij/zij/hen op korte termijn kan starten met vast werk of opleiding.
- d. Verhoog de bijverdienregeling in de Participatiewet tot de maximale belastingvrije vrijwilligersvergoeding.
- e. Focus op duurzame uitstroom, maak het mogelijk dat mensen in de bijstand of met een UWV-uitkering een opleiding kunnen volgen zodat zij duurzaam kunnen uitstromen.
- f. Creëer soepele overgangen tussen de uitvoering van verschillende uitkeringen zoals WW, Wajong, WIA en Participatiewet. Op die manier vallen mensen niet meer buiten de boot.
- g. Vergoed ook de kinderopvang voor mensen met een laag inkomen die een opleiding volgen of vrijwilligerswerk doen, zodat zij uiteindelijk duurzaam kunnen uitstromen dan wel zichzelf kunnen ontwikkelen en een bijdrage kunnen leveren aan de samenleving.

4 Waarborg kinderrechten

- a. Biedt kinderen zelfstandig toegang tot sociale zekerheid als niemand anders in hun levensonderhoud kan voorzien. Vaak hebben kinderen als ze uit huis geplaatst worden, of als beide ouders overlijden, geen zelfstandig uitkeringsrecht.
- b. Sluit gezinnen met kinderen niet af van energie en water; huisuitzettingen van gezinnen worden tot het uiterste voorkomen. Indien onvermijdelijk wordt een alternatief geboden.
- c. Zet de ambitie van de Tweede Kamer voort om kinderarmoede te halveren en zorg dat kinderen zich zo onbezorgd mogelijk kunnen ontwikkelen.

5 Waarborg sociaal minimum op landelijk niveau, biedt ruimte aan gemeenten voor individueel maatwerk

- a. Zorg dat landelijke regelingen toereikend zijn: centraliseer lokale regelingen zoals een aanvullende zorgverzekering of schoollaptopvoorzieningen.
- b. Biedt daarnaast gemeenten de ruimte voor aanvullende inkomensondersteuning als individueel maatwerk nodig is en bij uitgaven waarvan de hoogte per regio verschilt;
- c. Zorg ervoor dat de beslagvrije voet altijd wordt gewaarborgd. Hanteer de norm van de beslagvrije voet van 95 procent van het sociaal minimum ook bij het opleggen van sancties na lichte vergrijpen.

6 Ontwikkel aanvullend beleid rond wonen, zorg en energie

en biedt gemeenten in de tussentijd ruimte om maatwerk te bieden op gebied van inkomensaanvulling.

- a. Vergroot de toegang tot de zorg voor mensen met een laag inkomen, door:
 - a. de eigen bijdrage voor minima te maximeren en stapeling van zorgkosten (bij de Zorgverzekering, WLZ en WMO) tegen te gaan.
 - b. Het verplicht eigen risico in de Zorgverzekeringswet af te schaffen.
 - c. Verruim het basispakket om uitstel en het mijden van zorg en daardoor oplopende zorgkosten te voorkomen. Bijvoorbeeld met fysiotherapie voor mensen die dat

chronisch nodig hebben, met mondzorg voor volwassenen en orthodontie voor kinderen uit een gezin met een laag inkomen.

- b. Verlaag de eigen bijdrage op grond van de Wet langdurige zorg en zorg dat het zak- en kleedgeld voldoende is voor eigen uitgaven, participatie en ontwikkeling.
- c. Zorg voor de bouw van voldoende sociale huurwoningen in alle gemeenten zoals is afgesproken in de regionale woondeals, minimaal 30% maar waar nodig meer.
- d. schaf de kostendelersnorm af zodat bijstandsgerechtigden een woning kunnen delen met anderen.
- e. Pak energiearmoede aan: bevorder de snelle verduurzaming van de woningvoorraad en geef daarbij voorrang aan woningen met slechte labels waar mensen met de laagste inkomens wonen. Zorg voor een plafond voor energielasten voor kwetsbare groepen mensen.

7 Pak door op de schuldenaanpak

- a. Verlaag de maximale incasso- en met name deurwaarderskosten en realiseer één incassobureau van de overheid op de korte termijn kan eenzelfde incassoregime voor alle overheidsschulden worden gehanteerd.
- b. Realiseer goede begeleiding tijdens een traject, zo kort als kan maar vooral zo lang als nodig, en zorg voor nazorg.
- c. Communiceer beter over de wijze van schuldoplossen zodat ook informele schuldeisers betrokken zijn bij een duurzame oplossing.
- d. Investeer in toegankelijkheid van de schuldhulpverlening; en versterk en intensiveer vroegsignalering om kleine schulden klein te houden.
- e. De totale schuldenlast van burgers wordt geschat op 4 miljard aan schulden. De kosten die de samenleving betaalt om dit terug te halen, en dat lukt niet volledig, zijn 17 miljard. Spreek bedrijven aan op sociale incasso en het altijd meewerken aan een oplossing voor schulden. Stimuleer dat zij inzetten op preventie van schuldenproblematiek door sociaal te incasseren. Realiseer en handhaaf de wettelijke vereisten vanuit de Wet kwaliteit incassodienstverlening. Zet bijvoorbeeld in op het keurmerk Gbo (geldzorgenbewuste organisatie): een incassopraktijk waarin klanten en werknemers met geldzorgen humaan worden behandeld, schulden niet oplopen vanwege de incassoprocedure(s) en een rechtsgang wordt voorkomen.

8 Zet in op het vergroten van het bereik van regelingen en betere dienstverlening

zodat inwoners hun schaamte en wantrouwen overwinnen en gebruik durven te maken van regelingen. Biedt hiervoor ervaringsdeskundigen een serieuze plek in de ontwikkeling en uitvoering van beleid en investeer in sociaal werkers en vrijwillige dienstverleners. Zij staan naast de mensen en zijn present in wijken. Dit draagt bij aan een gezonde en sociale leefomgeving, voorkomt in plaats van geneest en is een basisvoorziening voor bewoners. Door hier extra in te investeren neemt het vertrouwen in overheid en hulp toe, stijgt het bereik van regelingen en wordt onnodig medicaliseren van sociale problematiek voorkomen. Het versterkt de kracht van de samenleving.

Het advies van de Commissie Sociaal Minimum is zeer gedegen en biedt de mogelijkheid dat mensen in Nederland kunnen rondkomen en meedoen; en geeft aanbevelingen hoe het stelsel van het sociaal minimum toekomstbestendig kan worden gemaakt. De Landelijke Armoedecoalitie vraagt u dringend dit advies in zijn geheel uit te voeren, zodat de tweedeling in Nederland kleiner wordt, kinderen uit

huishoudens met een laag inkomen weer kansen krijgen, en bijna 1 miljoen mensen weer mee kunnen doen in de samenleving.

Hartelijke groet,

Jan van Leijenhorst

Voorzitter Landelijke Armoedecoalitie

de **Sociale Alliantie** voor een samenleving zonder armoede

De kenniscentra Movisie, Nibud en NVVK ondersteunen de Armoedecoalitie inhoudelijk met kennis over wat werkt bij een effectieve aanpak van armoede en schulden.

